

PROIECT DE CONDUCERE A ACADEMIEI ROMÂNE

Motto: „Într-o lume instabilă, în care puterea politică este subjugată absurdului și contingentului și angajată într-o luptă perpetuă pentru existență, o rezistență în fața grabei, a confuziei, a versatilității, a pasiunilor reale sau simulate este indispensabilă. Ne gândim la o insulă în care s-ar conserva cel mai bine cultura umană! Nu depinde decât de noi să aducem spre această magistratură ideală Academia Franceză”

(Paul Valéry)

Preambul

Academia Română, în calitatea sa de cel mai înalt forștiințific și cultural al României, for care reunește personalitățile de prim rang, din țară și din străinătate, din toate domeniile creației intelectuale, are, prin lege și prin vocație, menirea de instituție-fanion a țării noastre. Cele două rosturi fundamentale ale Academiei Române – consacrarea celor mai mari personalități din toate domeniile (științe fundamentale, sociale, tehnice, discipline umaniste) și desfășurarea unor activități de vîrf în cercetarea științifică și creația culturală – plasează instituția noastră pe fundalul unei tradiții care vine din secolul al XIX-lea, care marchează profund prezentul și care pregătește, intens și competent, viitorul.

Pe când Academia Română avea peste o jumătate de secol de viață, România întregită abia se năștea. Atunci, într-o ședință solemnă a instituției noastre, la 14 mai 1919, Nicolae Iorga remarcă marea schimbare, pregătită și înfăptuită și de către Academie: „Pentru întâia oară, membrii Academiei Române care vin să participe la lucrările ei, închinăte în cea mai mare parte cunoașterii limbii și trecutului românesc, n-au de trecut granița [...]. Când urmășii își vor începui România Mare, cum zugravii vechi înfățișează fundațiunile sfinte de pe vremuri, purtate pe mâinile ctitorilor, la dreapta va sta, în locul domnului ziditor, regele Ferdinand I, șef de oaste biruitoare; la stânga însă, unde apare în smerite haine mohorâte vlădica pregătitor, sfătuitor și consacrator, cerem un loc, cerem acest loc din stânga pentru cărturarul român, propovăduitor neobosit, de-a lungul secolelor, al unității naționale”. Academia Română întruchipează astfel prototipul „cărturarului român” – elogiat de Iorga – și se află între acele câteva instituții de căpătâi care au ctitorit România. De aceea, marea istorică socotea Academia drept o „fundațiune sfântă”, aidoma unei biserici.

În fața acestui copleșitor rol istoric la Academiei noastre, jucat de peste un secol și jumătate, președintele Academiei, Biroul Prezidiului și Prezidiul nu au nevoie de programe generale de funcționare a instituției, fie că numim aceste documente planuri, ghiduri sau, cum se cere acum oficial, „proiecte manageriale”. Strategia Academiei noastre este marcată nu numai în toate actele oficiale cu putere de lege sau de regulament, ci și în menirea sa istorică, în toate înfăptuirile sale din perioadele de libertate, egalitate, frăție și democrație, succedate de la 1866 încoace. Prin urmare, instituția are în sine marea forță intelectuală și morală de a funcționa după rânduială, după cutumă și după tradiție, fără inovații pripite. Pe de altă parte, consider denumirea de „proiect managerial” complet nefericită, în condițiile în care managerul este, în primul rând, conform Dicționarului explicativ al limbii române, o

„persoană care conduce o entitate economică, îndeplinind, integral sau parțial, funcțiile de previziune și organizare a activității, de coordonare și antrenare a personalului subordonat și de control asupra obiectivelor propuse”, iar, în al doilea rând, o „persoană care se ocupă cu problemele administrative și organizatorice ale unui sportiv, ale unei echipe sportive ori ale unui colectiv artistic”. De aceea, cred că, cel puțin pentru instituțiile de cercetare, de creație, de educație și de cultură, folosirea adjecțivului „managerial” și a substantivului „manager” este nefericită. Menirea principală a conducerii Academiei nu este nici una economică, nici una sportivă și nici una de coordonare a unui colectiv artistic! Aceasta nu înseamnă că aspectele economice-financiare din activitatea Academiei Române nu sunt foarte importante, ci înseamnă că acestea trebuie gestionate de specialiști din domeniu, dăruși scopurilor fundamentale de consacrare și de cercetare ale instituției și aflați sub controlul Adunării Generale.

I. Promovarea științei și culturii la cel mai înalt nivel; performanța de specialitate și etica profesională

Conform legii și statutului, Academia Română cultivă și promovează știința și cultura națională și universală. Este evident că, în ciuda vechilor dihotomii și acceptării, științele fundamentale și tehnice-aplicative ocupă astăzi ponderea cea mai mare în cercetare și în educația generațiilor tinere. Pentru unii exegeti, știința este nu doar o parte a culturii contemporane, dar este chiar partea cea mai substanțială. De altminteri, conform organizării mai recente a înaltei instituții, cea mai mare parte a secțiilor și a institutelor și centrelor de cercetare aparțin domeniilor științelor exacte și aplicative. De aceea, cred că oricare conducere a Academiei trebuie să pornească în administrarea treburilor curente și în implementarea politicii generale de la această premisă. Toată dinamica lumii noastre trepidante, de la începutul mileniului al treilea, se bazează pe noile forme de cunoaștere (și pe aplicațiile lor) din matematică și informatică, din fizică, din chimie, biologie, medicină, psihologie, agronomie, business, din ingineriile de tot felul. Fără aceste realități, marcate acum de digitalizare, nici nu ne putem imagina funcționarea lumii prezentului și viitorului.

Totuși, ca în orice lucru omenesc, există și în aceste forme noi de cunoaștere și de funcționare a societății o mare primejdie, aceea a transformării sofisticatelor tehnologii, din metode superioare și eficiente aflate în serviciul omului și umanității, în scopuri în sine. Iar această tendință, pusă deja în practică, din păcate, de către anumite instituții, forțe, persoane influente, își produce roadele nedorite, care alterează profund esența umană și-i transformă pe unii tineri în analfabeți funcționali. De aceea, cred că Academia Română se cuvine să-și reamintească mereu de obiectivele sale inițiale, anume cultivarea, promovarea, apărarea și explicarea limbii și literaturii române, a istoriei naționale, a etnografiei românilor, a artei românești. Din acest punct de vedere, Academia rămâne o instituție identitară românească, poate cea mai înaltă instituție de apărare a identității românilor. Limba și literatura română, ca și istoria trebuie să aibă mai întâi un statut de discipline de bază în școală preuniversitară și nu de cenușărese, de materii considerate uneori auxiliare, din care să se taie câte o oră ori de câte ori se decide introducerea unor noi „obiecte de studiu”, aflate, în fapt, doar în postura de conținuturi, teme sau subiecte. Coordonarea strategiei educației românești de către Academie este aşadar fundamentală.

O altă menire pe care Academia nu și-o poate îndeplini este aplicarea normelor de ortografie obligatorii ale limbii române. După cum este lesne de observat, agresiunile asupra limbii noastre au atins proporții nemaiîntâlnite. Ele pleacă nu doar de la ignoranța crasă, de la

abandonul școlar ridicat, de la neputința unor elevi și tineri de a mai citi efectiv un text românesc, de la nesocotirea sistematică a oricăror reguli de gramatică, ci și de la neconcordanța dintre modalitatea de scriere învățată în școală și modurile diferite de scriere din anumite publicații pe hârtie sau *on-line*. Or, dacă Academia, prin lege, „stabilește normele ortografice obligatorii”, atunci conducerea Academiei – oricare ar fi ea – are sarcina de a impune respectarea strictă a normelor respective, uzând de toate mijloacele îngăduite.

Academia Română poate avea premisele necesare îndeplinirii nobilelor sale obiective numai dacă există în condiții optime și dacă își asigură o dinamică potrivită a primirilor de noi membri. Doar astfel secțiile vor dispune de forță intelectuală și fizică necesară coordonării domeniilor respective la nivel național. Rolul secțiilor a fost gândit încă de către fondatori ca unul foarte important, fapt eludat astăzi de multe ori. Secțiile trebuie să aibă viață științifică și organizatorică în sine, iar deciziile conducerilor secțiilor trebuie luate numai prin consultarea membrilor lor. Azi Academia Română are 164 de membri titulari și corespondenți (față de numărul maxim permis, de 181) și 125 de membri de onoare. Membrii titulari sunt în număr de 87, iar cei corespondenți sunt în număr de 77. Prin aceasta, se încalcă, de fapt, în acest moment, Statutul, care prevede, la art. 7, alineatul 3, că „numărul membrilor titulari nu poate depăși numărul membrilor corespondenți pe ansamblul Academiei Române”. De asemenea, media de vîrstă în Academia Română este de peste 80 de ani, ceea ce ar putea fi perfect normal, dacă instituția noastră ar fi fost exclusiv un for de consacratie sau o societate savantă. Prin urmare, pe de o parte, trebuie primiți noi membri corespondenți afirmați pe deplin în specialitățile lor, dar capabili și de coordonarea instituțiilor adiacente acestor specialități. Pe de altă parte, se cuvine să fie mereu sporită exigența, pentru ca numai cei mai buni să ajungă între aleșii înaltului for. Academia este cea mai înaltă instituție de recunoaștere a meritelor științifice și culturale și așa se cuvine să rămână. Membrii Academiei Române trebuie să fie cu adevărat cei mai de seamă reprezentanți ai domeniilor cunoașterii în care activează.

Buna funcționare a Academiei depinde, natural, de mersul societății în ansamblu, dar depinde, în primul rând, de coeziunea sa internă, de forța sa morală și materială. Această forță morală se realizează prin solidaritatea membrilor, a secțiilor, a filialelor, a institutelor, a centrelor de cercetări și de creație, a tuturor angajaților, a fundațiilor și asociațiilor etc. Secțiile și filialele au în grija anumite institute și centre de cercetări, fără ca legătura dintre aceste entități să fie întotdeauna reală și vizibilă. Există cercetători ai Academiei care se dezinteresează constant de instituție, o ignoră, invocând o accepțiune *sui generis* a conceptului de democrație și a celui de libertate. De aceea, trebuie revigorată osmoza dintre conducerea centrală a Academiei, filiale, secții și fiecare membru al Academiei, pe de o parte și institutele, centrele, fundațiile, editura, bibliotecile instituției etc., pe de alta.

Academia nu promovează numai valori științifice, estetice sau filosofice, ci și valori morale, democratice, deontologice. Scopurile cercetării nu ne pot fi indiferente, deoarece experiența istorică din toate timpurile arată cum admirabile invenții care puteau să schimbe în bine viața oamenilor, au ajuns să fie folosite în scopuri distructive, odioase, inumane. Pentru prevenirea unor asemenea derapaje, toate programele de cercetare și creație ale institutelor și centrelor Academiei trebuie să aibă în prim plan binele oamenilor și al omenirii, binele României și al Europei.

II. Relațiile internaționale ale Academiei Române

Academia Română, ca orice instituție științifică și culturală, participă la schimbul internațional de valori intelectuale. Ritmurile locale de dezvoltare, ca și necesitățile României

ca țară nu sunt întotdeauna suficiente pentru stabilirea standardelor de valoare din cadrul instituției noastre. De aceea, este nevoie de contacte dinamice cu instituțiile de cercetare de prim rang din lume și de atragerea de fonduri interne și externe, care să ne asigure cercetări competitive, de vârf, în toate domeniile. Se știe că România este mult rămasă în urmă la accesarea de fonduri europene, inclusiv la cele disponibile prin granturi. Niște Academia Română nu a reușit să se afirme la acest capitol în acord cu standardele sale înalte. Motivele sunt multe, dar unele dintre ele apar ca evidente: lipsa de experiență suficientă a României în acest sector, chiar și în comparație cu unii dintre vecini, corecțiile financiare severe venite din partea unor foruri de supraveghere și control, dificultatea scrierii unor proiecte competitive de granturi, adekvate orizontului de priorități din Uniunea Europeană, dar și zelul prost direcțional al unor responsabili interni de a lovi în colegii lor sau în entitățile concurente. Astfel, s-a creat în toată țara și, prin urmare, și în Academie, o reținere marcată de a aplica pentru fonduri europene, reținere de rău augur, care nu face decât să ne tragă în urmă. Aceasta cu atât mai mult cu cât bugetele venite de la stat pentru Academie sunt, în ultimii ani, tot mai mici. Noua conducere a Academiei va trebui să reclădească încrederea și să stimuleze atragerea fondurilor interne și, mai ales, externe (europene). Contactele intense cu instituțiile similare europene și mondiale ne ajută să ne autoexaminăm periodic, să ne autoreglăm și să reușim să menținem performanțele sau/ și să atingem altele noi. Este bine să fie reactivate toate pârghiile de cooperare internațională și de dialog academic, de la comisiile bilaterale de istorie până la implicarea în Federația Europeană a Academiei de Științe și Umanioare (ALLEA), care reunește 59 de academii din 40 de țări.

III. Distincțiile și premiile Academiei

Academia decernează distincții pentru realizări deosebite în toate domeniile cunoașterii, ca și premii anuale, pe secții, pentru lucrări de anvergură națională și internațională. Această direcție este fundamentală, pentru că ea stabilește barometrul valorii. De multe decenii încă, oricare cercetător, scriitor, artist etc. premiat de Academia Română poate spune cu mândrie *Et in Arcadia ego!*, în sensul că a fost o clipă printre „nemuritori”, în Aula istorică a Academiei, unde i s-a recunoscut meritul. Dar și în acest domeniu, noua conducere va trebui ca, ducând mai departe tradiția, să ridice ștacheta valorii. Nu se pot oferi diplome *honoris causa*, Meritul Academic, Distincția culturală sau altele cu prea multă larghețe și nici premiile anuale cu mare dărinie, fiindcă orice situație de acest fel conduce la devalorizarea însemnelor respective și la pierderea de prestigiu pentru instituție. Practica premierii unor lucrări care sunt, de fapt, teze de doctorat – deși veștejită la un moment dat de către Prezidiu – a continuat. Practica aceasta este lipsită de moralitate din simplul motiv că, pentru elaborarea lucrării respective, autorii au primit deja un premiu, un titlu, o recunoaștere. Pe de altă parte, astăzi – prin sistemul Bologna – doctoratul nu mai reprezintă consacratarea de bază pentru un cercetător și apogeul carierei sale de cercetare, ca în trecut, ci doar începutul unui asemenea drum. Nu cred că este recomandabilă nici premierea mai multor lucrări sub semnul aceluiași premiu, decât în cazuri cu totul excepționale. În locul unei avalanșe de premii anuale ale Academiei, este de preferat neacordarea unora dintre aceste premii – aşa cum se procedează în multe dintre științele fundamentale – pentru a nu recunoaște și gira creației îndoienllice. Premiul Academiei Române este și trebuie să rămână una dintre cele mai importante recunoașteri ale valorii unui specialist.

IV. Publicațiile Academiei, manifestările științifice

Publicarea deopotrivă a lucrărilor originale și a clasicilor (în sens de modele) din toate domeniile, dar și a numeroaselor periodice ale Academiei, institutelor și centrelor este o îndatorire de primă importanță. Editura Academiei de la București și colectivele editoriale de la nivelul unor filiale se ghidează, de regulă, după programe coerente și de lungă durată, prin care s-a asigurat prestigiul netăgăduit al acestor lucrări. Un exemplu de urmat este acela al Fundației Naționale pentru Știință și Artă, care, cu tenacitate, competență și constanță, a scos, din anii 2000 până acum, peste 200 de volume ale marilor noștri scriitori. Este cel mai grăitor model de program de interes național care pornește de la un scop fondator al Academiei Române și care s-a dovedit de succes. Asemenea programe ar trebui să aibă și alte entități din cadrul Academiei, ca să se publice, pe domenii, marile opere – mai ales în perioade de bilanț, cum este aceasta pe care o trăim –, alături de cele mai noi și revoluționare creații. Creațiile editate de Academie nu trebuie să provină doar din sânul membrilor, cercetătorilor și creatorilor Academiei, ci din orice instituție de prim rang a țării și a Europei. Astfel, Academia Română își va îndeplini și mai eficient misiunea de consacratore a creațiilor și valorilor naționale și universale. De mare impact este și programul coherent al Academiei dedicat centenarului Marii Uniri, în urma căruia este pe cale să rezulte o impresionantă sumă de sinteze ale tuturor domeniilor patronate de secțiile noastre. Firește, Academia, prin natura sa de păstrătoare a valorilor recunoscute, nu face, de regulă, experimente, adică nu se hazardă să scoată în prim plan ineditul cu orice preț și nu urmărește să lanseze posibili (potențiali) creatori. Există alte instituții care scot în evidență avangarda, șocul cultural, ipotezele riscante, formulate de unii debutanți etc.

În privința periodicelor Academiei – atât de numeroase și de prestigioase –, trebuie pornită o muncă de reconsacratore a lor, în funcție de profil. Toate periodicele științifice se cuvine să fie incluse în cele mai prestigioase baze de date internaționale (inclusiv ISI, dar nu numai ISI), iar cele din științele sociale și disciplinele umaniste în baze și ierarhii naționale sigure și obiective. De asemenea, periodicele literare, istorice, politologice etc. care apar în limbi de circulație internațională trebuie plasate și ele în baze internaționale. Din păcate, oricât ne-am replia și oricât am critica – pe bună dreptate – aceste clasificări și ierarhizări care sunt, unele, simple afaceri private, nu ne putem sustrage lor, deoarece ne-am exclude singuri din circuitul internațional de valori. De multe ori, neincluderea unora dintre periodicele Academiei în aceste baze de date străine nu se datorează respingerii lor, ci lipsei de inițiativă, inexistenței unor cereri adecvate, formule de noi însine. Revistele și cărțile publicate în limba română nu au nevoie de recunoașterea străinilor, pentru că cei mai mari specialiști în sectoarele respective și cei mai avizați critici ai operelor din domeniile limbii și literaturii române, istoriei naționale, etnografiei și folclorului României, istoriei artei, geografiei României, dreptului sau jurisprudenței de la noi, ai teologiei răsăritene românești nu se află nici la New York, nici la Berlin sau Shanghai și nici la Los Angeles, ci la Carpați și la Dunăre, în România, Basarabia și în preajma lor. De aceea, este simplu de înțeles de ce, în aceste specialități, este nevoie de criterii și de ierarhii naționale. Noi nu avem dreptul moral să ne redactăm toate lucrările în limbi de circulație internațională, pentru simplul motiv că „suntem datori – cum zicea Duiliu Zamfirescu într-un cunoscut motto – să scriem și să citim în limba noastră”. Asta nu înseamnă că anumite rezultate de excepție și de mare relevanță ale muncii noastre nu trebuie publicate și în alte limbi, la edituri de prestigiu din străinătate.

Altfel, străinii – care nu știu și nu învață românește decât prin excepție – ne vor ignora tot mai mult. Dar a face distincții cu valoare discriminatorie, în acest empireu al creațiilor și personalităților de elită, între creația științifică și cea literară, între științele exacte și umanoare, între un articol ISI din fizică și unul de gramatică românească dintr-o revistă a Academiei este nu numai nedrept, incorrect și subiectiv, dar este total lipsit și de colegialitate. Nu se pot compara elemente incomparabile, deoarece este fără sens, fără relevanță și chiar imoral. Aprecierea activității unor specialiști din domeniile umaniste prin factorul de impact sau indicele Hirsch este lipsită de orice relevanță, în condițiile în care 70-80% din scriurile acestora, elaborate în românește, sunt complet ignorate de cei care fac măsurătorile internaționale.

De asemenea, cărțile și periodicele publicate sub egida Editurii Academiei și a institutelor și centrelor trebuie răspândite în rândul publicului avizat și cunosător, iar aceasta nu se poate face doar prin depozitul Editurii (acum excedat de cărți!), ci, aşa cum prevede statutul, prin Librăria Academiei Române (încă inexistentă), ca și prin rețelele de librării și prin metodele digitale atât de răspândite astăzi. Altminteri, valoroasa noastră producție de carte și de periodice rămâne numai printre noi și pentru noi.

Strâns legate de publicații și de lucrările originale sunt manifestările științifice și culturale, naționale și internaționale, comemorările, celebrările, aniversările unor membri etc. Cercetarea și creația se fac cunoscute nu doar prin publicații, ci și prin comunicări, prin dialoguri directe, față în față, în locuri cu încărcătură emoțională istorică, aşa cum sunt Aula Academiei, aulele filialelor din țară și ale institutelor, bibliotecilor etc. Atenția conducerii Academiei se cuvine să fie canalizată pe calitatea unor asemenea manifestări, pe frecvența lor, pe deschiderea lor către societate, pe invitațiile adresate, pe discursurile inaugurate și cuvintele de salut, pe autoritățile invitate. Academia este și o societate savantă care datorează membrilor săi un respect suprem, reverență, condescendență, politețe. Ceremoniile care se petrec în incinta Academiei nu pot să aibă în prim plan, ca protagoniști, decât Academia și membrii săi de ieri și de azi. De asemenea, accordarea patronajului Academiei unor manifestări științifice și culturale trebuie să fie făcută de comun acord și cu multă parcimonie, în același spirit al conservării prestigiului instituției. O mare civilizație nu este neapărat aceea care are multe personalități, ci aceea care știe să-și onoreze personalitățile pe care le are.

V. Instruirea și educația, cercetarea și inovarea

Academia Română este, de o bună bucată de timp, și o instituție de instruire și de educație, deoarece organizează activități de calificare profesională superioară, cursuri postuniversitare, doctorate, conferind și alte titluri științifice și academice. Acest fapt oază în competiție cu marile universități tradiționale, alături de care trebuie să promoveze o atmosferă de armonie și de complementaritate între cercetare și instruire. Școala de Studii Avansate a Academiei Române (SCOSAAR), la nivel central, în filiale și în institute, are menirea să fie în prim planul vieții științifice naționale și să ofere un model de bune practici și un exemplu de urmat instituțiilor similare din universități. A intrat în practica Academiei Române accordarea de burse doctorale, postdoctorale și de cercetare pe bază de concurs, ceea ce stimulează cercetarea și garantează rezultate de calitate. În plus, noile domenii și direcții ale științei, mai ales cele interdisciplinare, impun adaptarea institutelor Academiei la aceste exigențe, părăsirea unor căi bătătoare și adoptarea altor tehnologii, în pas cu eficiența și calitatea. Astăzi se invocă foarte des excelența, care poate să fie o noțiune la modă, ca atâtea altele, dar înainte de a ajunge la excelență, adică la „ieșit din comun” sau la „neîntrecut”,

avem datoria să asigurăm funcționarea normală a institutelor, statutul cercetătorilor și doctoranzilor noștri, finanțarea cercetării, decența salariilor, condiții de muncă adecvate profilului cercetării etc.

Institutele de cercetări ale Academiei Române au o tradiție, o experiență în funcționare și rezultate care pun Academia pe prima poziție sau între primele poziții din România și, în anumite discipline și specialități, între primele din Europa. Cercetarea a intrat însă, de câteva decenii bune, într-o dinamică nemaiîntâlnită în trecut, dinamică bazată pe o acerbă concurență, pe aparaturi de înaltă tehnicitate, pe competiția valorilor și pe atragerea celor mai valoroși cercetători etc. De aceea, în institute, experiența seniorilor trebuie neapărat îmbinată cu forța de creație a tinerilor. Cercetarea științifică, inclusiv în domeniile umaniste și în științele sociale și economice nu se mai face static, descriptiv și sistematic, precum odinioară. Digitalizarea a pătruns peste tot și, odată cu ea, metodele eficiente, lucrul în echipă sau în grup, racordarea la tematica de vârf internațională, crearea de grupuri mixte în cadrul academilor și institutelor europene. Dacă nu vom reuși să determinăm creșterea salariilor tinerilor cercetători, ne vom lovi tot mai mult de „surgerea creierelor”, de plecarea celor mai buni specialiști.

Academia Română participă, aşa cum arătam, conform legii și statutului său, la schimbul internațional de valori științifice și culturale, este parte a unor prestigioase organizații de profil internaționale, cu scopul promovării spiritului academic, al științei și culturii de cel mai înalt nivel și al apărării valorilor europene. Academia Română veghează, alături de alte instituții, conform legii, la buna funcționare a „Accademie di Romania” din Roma și a „Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică” de la Veneția, întemeiate de Vasile Pârvan și, respectiv, de Nicolae Iorga, ambii membri ai Academiei noastre. Ele au fost fondate, ca și dispăruta Școală Română din Paris, sub egida Academiei. Prezența bursierilor statului român la Roma și la Veneția ar putea cointeresa Academia în pregătirea pe această cale de specialiști pentru propriile institute. Din păcate, rolul instituției noastre este minor în acest sens, se situează mult sub prevederile legale, printr-un anumit dezinteres și o lipsă de suficientă implicare. Mai mult, în complicatul proces al retrocedărilor, Academia ar fi putut cere demult clădirea institutului venețian – „Palazzo Correr” sau „Casa Romena” –, care figurează și acum în cartea funciară a orașului lagunar drept proprietate de drept a Academiei Române. Sau, dacă nu, ținând seama de complexitatea administrării unor clădiri situate în afara țării, Academia ar fi putut și ar putea împărți sarcinile funcționării exclusiv cu Ministerul Afacerilor Externe. Nu spunem acest lucru în ideea că patrimoniul Academiei nu ar fi destul de bogat și de variat, ci cu scopul de determina îndeplinirea uneia dintre menirile instituției, asumate încă de la fondare.

VI. Patrimoniul, finanțarea și bugetul

Academia Română dispune de un impresionant patrimoniu spiritual, dar și de unul, tot substanțial, material, format din clădiri și din terenuri cu diferite destinații. Pentru administrarea eficientă și corectă, în acord cu legea, a patrimoniului, instituția și-a creat de-a lungul vremii structuri speciale. Fundația „Patrimoniu” se ocupă de păduri, terenuri agricole, construcții, iar Biblioteca Academiei gestionează fondul de carte tipărită, de manuscrise, monede, medalii, stampe, hărți, de alte obiecte cu valoare istorică și culturală. Acestea li se adaugă Editura Academiei Române, sectorul editorial al Centrului de Studii Transilvane din Cluj, bibliotecile din filiale și institute, Casa Oamenilor de Știință, Clubul Oamenilor de Știință, Revista „Academica”, dar și o serie de instituții cu un anumit grad de autonomie,

unele cu personalitate juridică, aflate sub controlul și supravegherea Academiei: „Fundatăția Familiei Menachem H. Elias”, Spitalul „Elias”, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Fundația Europeană Titulescu, Fundația „Horia Hulubei”, Centrul de cercetări juridice fundamentale al Universității din Craiova și altele. În această enumerare s-ar cuveni să se găsească și Muzeul Academiei Române, dar acesta nu există încă decât printr-un punct muzeal, care poate să fie cel mult un început, un nucleu a ceea ce ar trebui să fie.

Patrimoniul Academiei, administrat direct sau indirect, reprezintă doar o parte din averea istorică deținută de Academia Română și confiscată de regimul communist după 1948. După mai bine de patru decenii de înstrăinare și de usurpare, revenirea la situația de dinainte de instaurarea comunismului s-a dovedit imposibilă, deși, prin efortul sectoarelor specializate ale Academiei, conduse de președinții și de secretarii generali ai instituției, s-au recuperat importante bunuri imobiliare. Procesul este însă departe de a se fi încheiat, fiindcă statul – care a generat confiscările – nu s-a îngrijit, în general, de reparații (restituiri). În aceste condiții, bugetul (insuficient și mereu diminuat) venit de la stat către Academie nu este deloc o favoare sau un avantaj, ci o obligație care nu compensează nici pe departe prejudiciile aduse în anii comunismului și în cele aproape trei decenii trecute de la 1989 încoace. Vreme de circa o jumătate de secol (1948-1990), Academia – adusă până în pragul dispariției fizice – nu a beneficiat de veniturile sale legitime, iar bugetele statului comunist erau menite să dirijeze cercetarea academică spre scopuri utile regimului, în mare măsură ideologizate. Menirea conducerii Academiei este să continue recuperarea proprietăților instituției până la cea din urmă, să obțină compensații pentru cele imposibil de restituit în natură și în starea în care se aflaseră la confiscare, să asigure buna administrare a proprietăților existente, eficientizarea lor, în condițiile legii. Statul trebuie cointeresat mereu, stimulat și, la nevoie, obligat să facă noi investiții în clădirile monumente istorice, arhitectonice și culturale ale Academiei, să ajute la buna funcționare a instituției noastre care este, conform legii, una „de interes public național”. Comparația cu perioada de dinainte de regimul communist nu trebuie să conducă la concluzii greșite. Atunci, Academia Română se autoadministra în cea mai mare măsură din venituri proprii, pentru că era aproape exclusiv o instituție de consacrată a valorilor intelectuale de elită sau o societate savantă. Între timp, din variate motive, a devenit, ca și alte academii europene, și o instituție de cercetare și de creație de cel mai înalt rang, cu circa 70 de institute și centre de cercetări și peste 2000 de cercetători, plus încă 1000 de alți angajați. Aceste institute și acești angajați servesc binele național, slujesc societatea în ansamblul său și se cuvine să fie susținuți echitabil și onorabil de la bugetul de stat. Or, astăzi, statul de cercetător în cadrul Academiei Române este adesea periclitat, diminuat, amenințat, în funcție de meandrele politicii, de instabilitatea guvernamentală, de nesiguranța finanțării unor domenii ale științei și ale creației culturale. De aceea, finanțarea de la bugetul de stat, prevăzută prin lege, trebuie să vină ca un drept inalienabil și nu ca un act de bunăvoiță, pentru care să fie depuse mereu eforturi, uneori cu prețul demnității persoanei și instituției. Academia Română nu este nici o simplă societate savantă, nici o asociație sau fundație, nici o organizație non-guvernamentală, născută din inițiativă privată, ci este o instituție autonomă de interes național, înființată și susținută de stat. Sprijinul statului pentru Academie nu este un act benevol din partea guvernărilor, ci este o obligație asumată prin lege și prin tradiție. Fondurile pe care le obține Academia de la stat, din impozitele plătite de români, sunt o garanție a funcționării celui mai important for de consacrată și de cercetare al națiunii române. Aceste fonduri ar fi mult mai eficiente și mai substanțiale dacă nu s-ar risipi în folosul altor aşa-zise academii, în care se afirmă mai mult veleități și orgolii decât valori științifice și artistice de prim rang. Observ, printr-o simplă comparație, că nu există în UE vreun alt stat în

care bugetul public să alimenteze funcționarea altor academii decât cele naționale. Doar la noi – care suntem departe de a fi cel mai bogat stat al UE –, se direcționează bani publici unui număr de cinci-șase academii paralele, Dacă, totuși, academiile de ramură au rostul lor, una dintre acestea-aşa-zise academii repetă formal structura, organizarea, scopurile și obiective Academiei Române, sugerând prin nume și aberația că Academia Română nu ar cuprinde „oameni de știință”. Faptul este de natură să conducă nu numai la risipă de fonduri de stat, dar să creeze și marasm, incertitudine, confuzie a valorilor, dispreț pentru spiritul și statutul academic. În același sens, conducerea Academiei trebuie să intervină ori de câte ori autonomia instituției noastre este periclitată, prin imixtiuni directe sau indirekte ale factorilor de putere din stat. Finanțarea Academiei și de la stat se cuvine, dimpotrivă, nu să diminueze, ci să întărească autonomia instituției și funcționarea sa de-sine-stătătoare.

VII. Academia și societatea

Academia Română a fost menită încă de la înființare să se afle constant în serviciul națiunii române, ceea ce și face de peste un secol și jumătate. Aceasta înseamnă că Academia nu se poate izola în turnul său de fildeș, în știință și erudiția pură, ignorând comunitatea. Academia consacră valori interne ale societății românești și valori externe puse în slujba societății românești și face cercetare și creație de excepție pentru Cetate și pentru omenire. De aceea, Academia trebuie să fie parte a tuturor proiectelor care au ca scop știință, cercetarea, dar și mersul general al României, al Europei și al lumii în ansamblu. Academia Română are experți pentru toate domeniile vieții, iar expertiza sa trebuie să fie solicitată, oferită și prezentă în toate întreprinderile de un anumit nivel, care urmăresc binele țării și al planetei. Academia este și o instanță morală, menită să sancționeze abaterile grave de la respectarea democrației și a binelui public, de la legile fundamentale, de la protecția mediului, a bunurilor de patrimoniu, a monumentelor, a tradițiilor. De aceea, se cade ca Academia să aibă raporturi bune, de dialog, cu toate instituțiile statului, cu toate entitățile importante, publice și private și acorduri de colaborare cu instituțiile echivalente, de același rang. Membrii Academiei trebuie să facă parte din toate acele instanțe care stabilesc strategia și funcționarea educației naționale, ale cercetării științifice și ale creației artistice și vocaționale, statutul României în cadrul UE, accesarea fondurilor europene, cooperarea internațională pe toate planurile, proiectele de țară etc. Toate instituțiile statului trebuie determinate să trateze Academia Română cu respect, demnitate și deferență, ea fiind la fel de veche și de onorabilă ca și Constituția, ca și monarhia constituțională, ca și România modernă. Pentru a beneficia permanent de acest tratament, Academia Română are nevoie de o ținută impecabilă, adecvată misiunii sale istorice și rolului său contemporan. Academia Română nu poate să fie controlată și evaluată științific și cultural de către instanțe din afara ei, pentru că ea este cea mai înaltă instituție de consacrat, de cercetare și de creație științifică și culturală. Academia are resursele necesare ca să-și evaluateze propriile institute și centre, dar trebuie în schimb să contribuie, alături de specialiștii din universitățile de vîrf și din institutele naționale de cercetări, la evaluarea, clasificarea și ierarhizarea altor colective de acest fel.

Relațiile Academiei cu instituțiile centrale ale statului – Președinție, Guvern, Parlament, ministere etc. – trebuie să existe pe linie oficială, cu respectarea prevederilor legale și a cutumelor, fără vreo știrbire a prestigiului, demnității și statutului instituției noastre. Invitarea în număr mare și prea des a șefilor instituțiilor menționate și a altor lideri, dar prezența uneori în Aulă doar a mesagerilor lor, cu discursuri lungi și, uneori, nepotrivite, nu conduce decât la diminuarea solemnității, la plăticoase monologuri și la punerea membrilor

Academiei în postura de simpli spectatori sau de comunicanți telegrafici ai unor texte de câte 5 minute. În centrul atenției conducerii Academiei se află membrii săi – care sunt valori ale națiunii –, se află instituțiile subordonate și plasate sub egida sa, se află filialele, institutele și centrele, ceilalți angajați, adică oamenii. Respectul față de instituțiile statului nu se confundă niciodată cu slugărnicia. Academia Română datorează toată grijă sa membrilor ei, cercetătorilor, personalului angajat, fără de care instituția nu poate funcționa. Iar statul are prin lege obligația să asigure condițiile optime pentru îndeplinirea rolului Academiei Române în societate.

Cerința legitimă de mai sus se află în strânsă legătură și cu alta, anume relația Academiei Române cu politica, cu partidele politice, cu instituțiile politice și cu puterea în general. Academia Română trebuie să aibă contacte și dialog cu toate instituțiile statului, de care depinde buna sa funcționare, iar unele dintre aceste instituții sunt constituite ca urmare a alegerilor la care participă partidele și coalițiile politice. Însă Academia Română nu face politica niciunui partid, nu favorizează anumite partide și grupări în detrimentul altora, nu găzduiește dezbatéri politice și nu permite afirmarea unor poziții politice ale membrilor săi în incinta instituției. Firește, membrii Academiei pot avea opinii și afilieri politice, conform dreptului constituțional al oricărui cetățean român de peste 18 ani. Este însă recomandabil ca personalitățile din organismele de conducere a Academiei să nu facă parte din partide politice și, cu atât mai mult, din conducerea unor partide politice.

Activitățile Academiei Române sunt – cele mai multe – de amploare națională și internațională. Cercetările, invențiile, inovațiile și creațiile culturale și artistice ale membrilor Academiei și ale cercetătorilor din institute și centre oferă soluții pentru probleme de viață, pentru funcționarea bună a comunității, pentru protecția mediului, pentru mai eficienta gestionare a prezentului și pentru pregătirea în cunoștință de cauză a viitorului. Unii dintre membrii Academiei și ai institutelor sale sunt onorați periodic cu titluri (recunoașteri) de valoare națională, europeană și mondială, sunt invitați la universități de prestigiu, publică lucrări care revoluționează anumite domenii etc. Multe dintre aceste realizări rămân la nivelul de cunoaștere al instituției sau al câte unui grup de specialiști. De asemenea, s-a întâmplat ca anumite decizii ale Biroului și Prezidiului și chiar ale Adunării Generale să fie incomplet, trunchiat sau chiar eronat receptate de opinia publică. Aceste fapte se datorează nu numai gustului pentru spectacular, pentru inedit și chiar pentru scandal al unor mijloace de difuzare în masă, nu doar lipsei de profesionalism al unor jurnaliști, ci și comunicării defectuoase a instituției noastre. Veștile din Academie nu trebuie să ajungă la media sub formă de zvonuri, pe căi ocolite, oculte și imorale. Pentru remedierea situației, este nevoie de revigorarea comunicării, de dinamizarea site-ului Academiei, de elaborarea judicioasă a unor comunicate de presă și, poate, chiar de activizarea unui purtător de cuvânt și a biroului de presă. Comunicarea nu mai este astăzi facultativă, ci este absolut necesară și se face prin specialiști. Or, Academia, dispunând de institute și centre specializate în comunicarea cu media, nu are cum să nu reușească optimizarea acestei întreprinderi, care se dovedește capitală în lumea dinamică de astăzi. Faptul acesta este absolut necesar și din cauza unor încercări de denigrare a instituției, apărute în presă, din cauza unei lipse de deferență a unor cercuri din România față de Academie, din cauza unui limbaj suburban utilizat de anumite persoane față de instituție și față de unii dintre membrii săi. Astfel de lucruri, lăsate necorectate și nesanționate, se acumulează și sapă mereu la temeliile instituției, contribuie la scăderea prestigiului și, până la urmă, împiedică Academia să-și îndeplinească menirea sa majoră în societate.

Academia trebuie să fie „suflet din sufletul neamului” nostru – cum ar fi spus George Coșbuc –, dar nu poate să coboare la nivelul vieții cotidiene, să se asocieze cu instituții de nișă și să participe la inițiative mărunte. În aceeași cuprindere, ar fi bine ca egida sau patronajul Academiei să se acorde doar în situații excepționale, compatibile și cu statutul și rolul venerabilei noastre instituții și în urma acordului Biroului și/ sau Prezidiului. Academia se îndreaptă spre societatea românească ori de câte ori necesitățile o impun, dar este bine ca ofertele de colaborare să vină și dinspre comunitate, iar conducerea instituției să facă selecția necesară și să opteze în deplină cunoștință de cauză. Aceasta se impune nu numai datorită faptului că Academia a construit România înainte ca s-o facă oamenii politici și înainte ca ea să existe cu granițe oficiale, pe hartă, ci și pentru că instituția trebuie să-și păstreze prestigiul neștirbit.

VIII. Conduita membrilor Academiei Române; dezbatările academice

În cadrul Academiei Române, trebuie să predomine colegialitatea și onestitatea, concordanța dintre vorbă și faptă, armonia în vederea îndeplinirii scopurilor instituției. Calitatea de membru al Academiei este aşa de importantă și onoarea făcută unui savant ales de colegi în acest for al elitei atât de copleșitoare, încât nu trebuie să existe comportamente excentrice, necuvioioase, de dispreț față de instituție și de membrii săi. Atitudinile negative față de instituție se manifestă în mod variat, de la absența fizică repetată la adunările generale și la alte manifestări până la criticiile publice față de instituție și de colegi. De aceea, conducerea Academiei trebuie să vegheze la îndreptarea derapajelor care pot apărea din partea unor membri, în comportamentul lor față de instituția care i-a onorat prin alegere, care îi respectă și îi răsplătește în continuare prin variate mijloace. Ignorarea activităților Academiei de către unii dintre propriii membri, ca și ieșirea în spațiul public cu declarații care ating prestigiul acestei instituții, înainte de discutarea situațiilor respective în forurile interne, trebuie descurajate, evitate și, la nevoie, sancționate. Evident, dacă fidelitatea membrilor față de instituție trebuie să fie constantă, atunci și îndatorirea instituției, de protecție a propriilor membri (care pot suferi denigrări, critici, opozitii pe nedrept), trebuie reactivată. Academia înseamnă solidaritate în ambele sensuri, dinspre membri spre instituție și dinspre instituție spre membri, pentru că membrii fac Academia, iar Academia nu este nimic fără membri.

Discuțiile în contradictoriu sunt motorul descoperirii adevărului și al dreptei cumpănerii, dar acestea trebuie derulate într-o atmosferă de decență, fără ridicarea vocii, fără insinuări, etichetări și jigniri, în acord cu principiile dialogului colegial, axat pe respect reciproc, bunăvoiță și politețe. Toți membrii Academiei Române sunt, în primul rând, cei mai reputați specialiști din domeniile lor și au, prin urmare, un prestigiu de netăgăduit. Acest prestigiu trebuie cultivat permanent, pentru că din prestigiul fiecărui de construiește, se păstrează și se înalță mereu prestigiul instituției în ansamblu.

În Academia Română trebuie reinstate dezbatările oneste și decente, de la nivelul secțiilor și filialelor până la nivelul adunărilor generale. Este vorba de dezbatări pe teme variate, științifice și culturale, în funcție de specific, dezbatări morale, filosofice, administrative, privitoare la rolul și statutul instituției în societate etc. La intrarea mea, petrecută destul de demult, în Academie, secțiile mai aveau reuniuni periodice de specialitate, în cadrul căroro căte un membru sau/ și căte un invitat prezintau stadiul cercetării într-un domeniu, relevau o creație de excepție, o descoperire deosebită, un rezultat de laborator extraordinar etc. Or acum, unele secții se întâlnesc foarte rar și doar pentru chestiuni

organizatorice. De asemenea, adunările generale ar trebui să fie mai mult foruri de debateri decât de ascultare a unor lungi rapoarte, necesare, fără îndoială și acestea.

Solidaritatea fizică (față în față) este uneori greu de realizat în Academie și din pricina distanțelor geografice, care nu sunt întotdeauna simplu de străbătut în România, în ciuda facilităților de călătorie cu trenurile CFR de care beneficiază membri. Din moment ce 90% din populația României trăiește în afara Bucureștiului, este natural ca și unii dintre membrii Academiei Române să vină de departe la adunările generale și la alte manifestări. Mijloacele de călătorie din România nu sunt, din păcate, adaptate nevoilor noastre, ci suntem noi obligați să ne adaptăm orarului și condițiilor precare ale acestor mijloace. De aceea, ar fi de așteptat ca adunările generale să aibă o durată rezonabilă sau să se anunțe din timp deopotrivă datele de desfășurare și durata acestor întâlniri. Este drept că orarul adunărilor generale a fost prezentat membrilor Academiei cu anticipație rezonabilă în ultima vreme, dar durata unor adunări s-a prelungit nepermis de mult. Cele mai lungi sunt, de regulă, adunările care au pe ordinea de zi primiri de noi membri, fiindcă lista primirilor este, cel mai adesea, foarte amplă. De aceea, cred că ar fi bine ca, în viitor, primirile să se facă nu doar de două-trei ori pe an, ci la aproape fiecare adunare generală, eșalonat, cu propunerile rezonabile venite din partea secțiilor. De asemenea, ar fi de dorit ca găzduirea membrilor veniți din țară – atunci când este cazul – să se poată face, fără complicații birocratice, în așezările Academiei. Camerele de la Casa Oamenilor de Știință și de la Casa Eftimiu sunt prea puține și insuficiente folosite, de aceea ar fi de dorit un hotel al Academiei. Se știe că majoritatea membrilor Academiei locuiesc în București, dar un asemenea hotel, bine construit și administrat, ne-ar ușura și organizarea unor manifestări științifice și culturale, cu invitați de marcă, inclusiv din străinătate. De exemplu, toate universitățile mari și prestigioase din România au astfel de așezăminte.

IX. Conducerea Academiei Române între continuitate și inovare

Academia Română este o „comunitate a egalilor”, a elitei egalilor din lumea românească și, prin urmare, președintele, vicepreședintii, secretarul general, președintii de filiale și de secții nu sunt decât primii între egali (*primi inter pares*), delegați temporar să îndeplinească anumite atribuții administrative și puși în serviciul comunității; în acest context, orice veleitate de autoritarism, de dominare, de impunere a proprietății trebuie exclusă și sancționată, dacă se produce și de îndată ce se produce. Dimpotrivă, câtă vreme îndeplinește o funcție de conducere în cadrul Academiei Române, orice membru al instituției are mai multe îndatoriri decât drepturi, este chemat într-un serviciu de onoare, prin delegarea de atribuții făcută de colegii săi, față de care are obligația de respect, stimă, grijă, condescendență. Sarcina conducerii nu este aceea de a lua decizii de una singură, ci aceea de a veghea la respectarea Legii și Statutului Academiei.

Conducerea Academiei Române, oricare ar fi ea, fiind colegială și nu autoritară, are datoria să continue proiectele legale, începute de conducerile precedente și asumate de Adunarea Generală. O metehnă cunoscută a sistemului politic românesc este fragmentarea deciziei, schimbarea frecventă a decidenților, abandonarea angajamentelor luate de echipa precedentă și reluarea perpetuă, sub alte forme, a unor planuri, încât, ca într-o muncă de Sisif, rezultatul final nu se mai întrevede. Academia Română, nefiind o instituție politică, ci una științifică și culturală, poate da exemplu de bune practici, ducând mai departe proiectele bune, aşa cum a făcut și până în prezent cu Marele Dictionar al Limbii Române, cu Atlasul Lingvistic, cu Istoria Românilor etc. Unii nu mai credeau că aceste proiecte se vor finaliza, alții chiar evidențiau „tradiția” noastră de a începe și a nu sfârși niciodată. În acest spirit,

chivernisirea cu responsabilitate a bunurilor Academiei trebuie să fie o preocupare constantă, de la Casa Oamenilor de Știință – un monument istoric și de arhitectură de prim rang, care necesită ample reparații – până la Casa Seniorilor din Otopeni, cu importante capacitați încă nefolosite sau insuficient folosite. O atenție specială merită și Casa Academiei, în sensul eficientizării exploatarii vastelor spații de acolo. De asemenea, restaurarea clădirii centrale și istorice a Academiei, în ciuda aspectelor complexe, a lipsei de unitate a construcției, a sumelor foarte mari necesare, nu poate fi lăsată în suspensie, sub cuvântul ridicării unei noi construcții, oricât de justificată și de necesară ar fi aceasta. Chiar dacă acel edificiu ar costa mai puțin decât restaurarea actualei clădiri, aceasta din urmă trebuie oricum consolidată, renovată și restructurată, ea păstrând o valoare culturală unică, fie și numai prin urmele pașilor celor care au trecut pe aici. La fel sunt vechile case de odihnă, conacele recuperate sau donate mai demult sau mai de curând și care necesită grabnice intervenții. Ar fi fost de datoria noastră ca, în anul Centenarului, să fi fost incluse în circuitul cultural și turistic cel puțin casele memoriale George Oprescu, Henri Coandă și George Călinescu.

Toate acestea sunt greu de realizat, necesită bani, energie, aprobări, procese etc., dar mai ales bună organizare sau bună rânduială, cum se spunea odinioară. Indiferent de amploarea greutăților, conducerea Academiei are obligația să continue bunele inițiative începute și să-și asume altele, să îndrepte eventualele erori și să găsească soluțiile potrivite. Iar pentru aceasta, există toate premisele, de la membrii ei, cei mai buni experți din toate domeniile și până la specialistii de prim rang din institutele și centrele ce cercetări proprii. Este greu de înțeles uneori, de către factorii de răspundere din afara instituției noastre, cum de Academia, cu institute de studii economice, de studii juridice, de politologie și științe sociale, de științe aplicative și de tehnologii, de geografie și geologie, de științe ale comunicării și de matematică-informatică etc., nu are mereu cele mai bune soluții pentru sine și pentru societate sau, dacă le are, cum de nu le face cunoscute îndeajuns, cum de nu le aplică, cum și de ce plătește sume imense pentru consiliere, fezabilitate, expertiză etc. Probabil că o asemenea situație se justifică în stadiul actual, dar nu este suficient de bine explicată opiniei publice.

Toate decizii luate în Academia Română incumbă o mare responsabilitate. Tocmai de aceea, ele nu pot și nu trebuie luate cu ușurință și mai ales nu se cuvin luate de către o singură persoană. Există decizii curente, care sunt, prin lege și statut, apanajul Biroului Prezidiului și al Prezidiului, dar cele mai importante decizii nu le poate lua decât Adunarea Generală a membrilor, definită drept „organul suprem de conducere al Academiei Române”. Deși președintele are, prin lege și statut, anumite atribuții care îi permit să-și asume singur unele decizii, cred că este mult mai bine dacă o face împreună cu membrii Biroului și ai Prezidiului. Pe de altă parte, am convingerea că, în numeroase chestiuni – unele indicate concret prin documente oficiale, altele nu –, consultarea și votul Adunării Generale sunt absolut necesare, nu numai pentru legalitatea deciziilor luate, dar și pentru trăinicia instituției și pentru coeziunea membrilor. Gesturile de autoritate personală nu au ce să caute în instituția noastră, în care niciun membru nu este superior celuilalt.

Consider, de asemenea, că Biroul Prezidiului, purtând pe umerii săi o mare responsabilitate tocmai datorită delegării unei părți a puterii și încrederii pe care membrii Academiei au manifestat-o prin alegeri, are datoria decentei, a modestiei, a dialogului și a înțelegерii. Prezența temporară la conducere nu poate fi motiv de asumare a unor roluri nepotrivite. De aceea, sunt convins că aproape toate manifestările științifice de profil trebuie organizate de secțiile de specialitate și că președintele, vicepreședintii și/ sau secretarul general au menirea să prezinte – atunci când este cazul – doar scurte cuvinte de salut și nu comunicări în domenii care le sunt străine. În Academie măcar, este bine să cultivăm prețuirea

pentru specialitatea fiecărui, chiar și atunci când este vorba despre interdisciplinaritate. Altminteri, riscăm să constatăm singuri ori să aflăm de la alții că „de la sublim până la ridicol nu este decât un pas” (Napoleon). Cred că multe reale din societatea românească se petrec fiindcă facem cu toții de toate, în loc să facem numai ceea ce știm bine și ceea ce trebuie să facem, conform statutelor și rolurilor noastre. În acest sens, Academia are și menirea de a fi un model de profesionalism, de respect pentru specializarea și pregătirea fiecărui.

Concluzii

Vin în fața Adunării Generale de alegeri cu multe temeri și cu multe incertitudini, pentru că nu mi se pare că decizia de a candida la președinția acestei venerabile instituții este ușor de luat, pe de o parte, și nici că înalta funcție, odată obținută prin încrederea membrilor, este o cale magistrală ori un drum triumfal, pe de altă parte. Pentru mine, președintele Academiei este omul care petrece cel mai mult timp în instituție, el fiind cel mai zelos slujitor al instituției și al tuturor angajaților, fiind acela care cheamă constant la apel instanțele statului spre a-și îndeplini obligațiile față de cel mai înalt for de consacrat și de cercetare din România. Și, har Domnului!, avem în viață Academie modele de astfel de președinți responsabili. Această mare responsabilitate nu este atât ocazia de a lua hotărâri, cât posibilitatea de a aplica la nivel optim hotărârile luate de adunările generale din trecut și de-acum, de Birou și de Prezidiu. Nu aş fi făcut acest pas de a candida dacă nu aveam în urmă mai bine de șase ani de administrare a celei mai mari universități din România (cu aproape 4000 de salariați și 43 000 de studenți) și dacă nu veneau îndemnurile unora dintre dumneavoastră – colegii mei –, cărora vă mulțumesc. Nu am certitudinea că voi reuși în aceste planuri expuse aici într-o manieră nu suficient de organizată și de bine structurată. Dar, dacă nu voi reuși, există remedii și mecanisme de autoreglare, ca în orice societate democratică. Eu voi fi primul care mă voi retrage la timp, lăsând locul unuia mai potrivit. Sunt convins că orice membru al Academiei Române poate, la rigoare, îndeplini funcția de președinte, mai întâi pentru că fiecare dintre noi este un specialist de prim rang în domeniul său și apoi pentru că nu președintele decide, ci instituția, iar instituția noastră reunește elita intelectuală a țării. O altă țară a societății românești de astăzi provine, cred, din accederea în funcții politice de înaltă răspundere a unora care nu s-au validat deloc într-o specialitate, nu s-au afirmat într-o meserie, nu au făcut o casă, un drum, un pod, nu au sădit un pom, nu au învățat să scrie și să vorbească cum se cade românește. Academia Română a combătut, din fericire, de-a lungul întregii sale existențe, asemenea practici distructive pentru individ și grup, fapt pentru care și-a câștigat admirarea și respectul societății, dar și invidia unor parveniți și semidoceți. Academia Română respectă toate instituțiile și ierarhiile statului, dar nu are nevoie și nici voie să se încline înaintea puterii, să caute ea însăși puterea sau să solicite bunăvoița puterii. Dimpotrivă, orice structură de putere din România trebuie să vină cu deferență spre Academia Română, să-i ceară respectuos expertiza, să se considere obligată să apeleze la Academia Română și privilegiată să-o sprijine permanent.

În condițiile dificile pe care le trăim, s-ar putea ca gândurile mele de mai sus să nu se îndeplinească sau să se îndeplinească numai în parte. Aceasta va depinde și de voința dumneavoastră, a membrilor Adunării Generale. Mai întâi, de voința dumneavoastră de a mă alege sau nu, și, apoi, de voința dumneavoastră de a sprijini sau nu aceste inițiative. Nu sunt, cum ați văzut, chestiuni extraordinare, ci doar aspecte comune, izvorâte din bunele practici verificate de istorie și de viață. Dar dacă cele schițate de mine în acest mic proiect se află pe

trajectoria cea bună și dacă ele vizează exclusiv bunul mers al instituției, atunci nici nu contează prea mult persoana președintelui. Oricine va fi ales președintele Academiei Române le va putea pune în practică, după aprobarea dumneavoastră, fiindcă instituția are forța intelectuală și morală de a exista, cu onoare, dincolo de persoane și dincolo de vitregia vremurilor. Această imensă forță intelectuală și morală ne obligă să păstrăm sau să recâștigăm pentru Academie demnitatea de cea dintâi instituție de cultură și de știință a țării.

În fine, practicile curente, prevăzute în legi și regulamente, ne impun să facem asemenea proiecte sau planuri, ca și cum am fi o întreprindere lucrativă, o echipă sportivă ori un ansamblu artistic. Vin înaintea dumneavoastră cu reverența necesară și îmi cer scuze. „Proiecte manageriale” trebuie să facă azi – cum spuneam – și directorul unei firme de textile, și șeful unei ferme agricole, și directorul unui institut de cercetare, și rectorul unei universități, și președinții numeroaselor academii pe care le avem acum. De ce nu pot rămâne ei directori, șefi, rectori sau președinți și de ce trebuie să se metamorfozeze în „manageri” îmi este foarte greu să înțeleg și trebuie să accept numai fiindcă aşa prevede legea. Iar legea nu este facultativă câtă vreme se află în vigoare. Indiferent cum ar fi, rămân la opinia că Academia Română are de peste un secol și jumătate un program, un proiect sau un plan foarte bun de funcționare pe care l-a urmat cu sfîrșenie, când i s-a permis aceasta. Președintele Academiei nu trebuie decât să cunoască și să urmeze bine acest proiect, care se adaptează mereu timpurilor, dar nu după voia sa, ci după deciziile Adunării Generale a Academiei Române, adică în conformitate cu voia dumneavoastră, a tuturor membrilor nemuritoarei noastre instituții.

Acad. IOAN-AUREL POP

Cluj-Napoca, 8 martie 2018